

Makt och rätt i Östersjön

Självfallet är att Danmark och Sverige i sina i måndags avgivna noter avvisat det ryska anspråket på att ryskt sjöterritorium skulle sträcka sig tolv sjömil ut i Östersjön, mot de tre eller fyra sjömil som av ålder varit gällande enligt folk-rätten. Tönen i de praktiskt taget likalydande noterna är energisk. Man framhåller att enligt en sedan hundratals år fixerad och allmänt erkänd uppfattning en gräns på tre eller fyra sjömil förelåg i Östersjön och att havet utanför denna gräns måste betraktas som ett fritt hav, vilket ej kan bli föremål för ockupation. Det ryska anspråket siktar alltså till "intrång på det fria havet, där varje lands undersåtar har rätt till fiske eller samfärdsel utan ingrepp från andra staters sida". Man "anser sig böra taga alla förbehåll mot att en stat nu utvidgar sitt territorialvatten utöver de historiskt givna gränserna".

Så långt är allt gott och väl. De ryska kraven stämplas med all rätt som helt obefogade, som ett försök till rättsstridig ockupation. Men vad skall i praktiken ske? Ryssland vidhåller med all säkerhet sina anspråk, och dess härskare har vant sig vid att underlägsna grannar under protest faller undan dvs. att den ryska ståndpunkten i praktiken blir gällande. Man kan befara att resultatet blir sådant även i detta fall. Vill Sverige hålla på sin rätt, blir det nödvändigt att kräva ytterligare förhandlingar i saken, att genom repressalier förmå ryssarna till reträtt, eventuellt att lämna eskort åt svenska fartyg som driver fiske i närheten av den ryska kusten. Eljest blir protesten utan varje reell betydelse.

Vårre är att Ryssland i själva verket inte respekterar ens den tolvmilgräns som det med orätt gör anspråk på. De svenska fiskebåtarna "Marion" och "Larex" liksom danska fiskebåtar har uppbringats utanför tolv-

milsgränsen, och deras besättningar har förts till rysk hamn och utsatts för långa och pressande förhör. Dessa övergrepp har helt enkelt förnekats, i den formen att man dels hävdar tolvmilgränsen, dels gjort gällande att de attackerade fiskebåtarna befann sig innanför denna gräns. Det har talats om att åtminstone låta ett danskt-svenskt eskortfartyg medfölja fiskebåtarna under nästa säsong för att i händelse av ryska uppbringningar skrida till undsättning eller i varje fall fastslå de prejade fartygens position. Det är likväl tveksamt om ens en sådan aktion till hävdande av svensk rätt — enligt ryssarnas egen version av denna rätt — är att vänta. Inom socialdemokratisk press har redan utan protest från andra regeringsorgan förklarats att det är bättre att pensionera "de stackars fiskarna", eventuellt alla svenska fiskare, än att komma i konflikt med Ryssland. Efter denna fingervisning från den svenska regeringens språkrör lär ryssarna inte hysa någon oro för att fortsätta uppbringningarna både utom och inom den gräns de själva kräver. Skäl finns att anta att de

ryska anspråken är stadda i ytterligare tillväxt. I en rysk avhandling i våras påstods med övlig kvasivetenskaplig apparat att hela Östersjön egentligen vore ett slutet hav, alltså närmast ett ryskt innanhav. Kravet på tolvmilgräns framställdes först den 6 juni i år — i strid mot tidigare ryska deklamationer; ingenting hindrar Ryssland att på grundval av de nya data som framkommit ytterligare utvidga sin makt i Östersjön.

Om de svensk-danska noterna resulterar i att de ryska anspråken godtas utan att erkännas, har makten — låt vara inom ett begränsat område — ånyo vunnit en billig seger över rätten. Protesten får helt ersätta det reella hävdandet av en rättssynpunkt. För Sveriges del är denna metod att "ta sats för att dra sig tillbaka" alldeles särskilt omotiverad. Vi skall enligt 1946 års kreditavtal sända för hundratals miljoner varor till Ryssland under de närmaste åren — för betalning efter femton år. Varför inte kräva ett ryskt erkännande av rätten i Östersjön under framhållande av att våra kreditprestationer eljest inte blir fullföljda? Varför systematiskt sätta den ryska rätten före vår rätt? Det går dock bra långt att vi skall producera för rysk räkning medan ryssarna utan skynt av rättsgrund uppbringar våra fartyg.